

MIJO LONČARIĆ

INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE, ZAGREB

mijo.loncaric@gmail.com

FRAZELOGIJA U KONTAKTNIM ŠTOKAVSKIM I KAJKAVSKIM BILOGORSKO-KALNIČKIM GOVORIMA

PRETHODNO PRIOPĆENJE

UDK 811.163.42'282(497.5-3BILOGORA+KALNIK)'373.7

DOI <https://doi.org/10.17234/9789531758635.32>

Prilog govori o istraživanju frazeologije u kontaktnim govorima. Ovo je pokušaj opisa poredbene frazeologije na specifičnom primjeru kontaktnih različitih narječja, sekundarnoga kontakta kajkavskoga i novoštokavskoga narječja, na kalničko-bilogorskom području (povijesno: Varaždinski generalat). S toga područja imamo relevantan frazeološki rječnik idioma koji nije u osnovi standarda (Maresić i Menac-Mihalić 2008). Zasad je detaljnije istražena kajkavska i štokavska frazeologija sela Reka kod Koprivnice, u kojem žive govornici kajkavskoga narječja (glogovničko-bilogorskoga dijalekta) i štokavskoga narječja (istočnobosanskoga i istočnohercegovačkoga dijalekta). Građa je u pripremi monografije leksikografski obrađena, pri čemu je pristup poredbeni (kajkavsko – štokavsko). Natuknice su formirane prema značenju frazema, a ne prema ključnoj riječi. U prilogu se donosi ilustracija obrade.

1. UVOD

Cilj je ovoga rada opisati postupke izrade i prikazati rezultate istraživanja vezana uz proučavanje frazeologije na području dodira dvaju i/ili više dijalekata, do kojih se došlo na temelju prikupljanja građe za monografiju *Reka izrekom: kajkavska i štokavska frazeologija Reke kod Koprivnice. Kajkavski glogovničko-bilogorski dijalekt – istočnohercegovački + istočnobosanski dijalekt*, autora Mije Lončarića i Vladimira Milivojevića, koja je u pripremi za objavljivanje.

U svojem preliminarnom istraživanju frazeologije na kalničko-bilogorskom području istražujem: a) dijalektnu frazeogeografiju/geofrazeologiju, b)

komparativnu, kajkavsko-štokavsku i dijalektno-standardnu frazeologiju te, manje, c) frazeologiju u učenju i poučavanju.

Malo je frazeoloških radova u nas koji se bave kontrastivnom frazeologijom unutar jednoga jezika iako i frazemi, kao i ostale jezične razine, imaju temelj u narodnim govorima (usp. Matešić i Petermann 1987). Dobrih primjera za to ima u drugim jezicima (usp. npr. Földes 1996; Piirainen 1991; 2006). Mnogo je radova koji se bave poredbenom frazeologijom određenoga književnoga jezika, npr. engleskoga, njemačkoga te drugih jezika – hrvatskoga, slovenskoga, srpskoga, talijanskoga, francuskoga, grčkoga... Frazeologija književnoga jezika, kao i druge jezične razine i leksičke kategorije, u konkretnom neorganskom idiomu imaju svoj poseban status i razvoj. Leksik kao otvoren sustav ima veću mogućnost preuzimanja jedinica iz drugih idioma nego fonologija i gramatika, kako iz književnih (danas nažalost velikom većinom iz jednoga jezika – engleskoga), tako i iz narodnih govora. Tako je i frazeologija u stalnoj i velikoj interakciji s narodnim govorima.

Istraživanja hrvatske dijalektne frazeologije rezultirala su dosad kvalitetnim dijalektnim frazeološkim rječnicima pojedinih mjesnih govora, dijalekata ili govora iz više srodnih dijalekata, poput djela *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima* (Maresić i Menac-Mihalić 2008).

Međutim, malobrojni su radovi koji se posebno bave poredbenom frazeologijom naših narječja i dijalekata, iako bi i to bio velik doprinos jezičnoj kompetenciji govornika. I tu se može polaziti od rodnoga idioma, što je vrlo važno u ovladavanju književnim jezikom, kako ističe pedagogija, npr. talijanska.

Kalničko-bilogorsko područje danas je u Koprivničko-križevačkoj županiji, nekada je to bila Slavonska krajina, pa Varaždinski generalat Vojne krajine – Varaždinsko-križevačka graničarska pukovnija (od 1746. sa sjedištem u Bjelovaru) (K-K Warasdiner-Creutzer Grenz-Infanterie-Regiment Nr. 5. Bellowar i Warasdiner Creuz Grenz Infanterie Regiment Nr. 5).

Na područje koje je prije velikih migracija izazvanih ratovima s Osmanlijama bilo kajkavsko doseljava se štokavsko stanovništvo, koje govori novoštokavskim ijekavskim dijalektom. Novo novoštokavsko stanovništvo jesu Hrvati i Srbi, porijeklom iz istočne Bosne i istočne Hercegovine. Novoštokavski govori Hrvata i Srba dijelom se razlikuju – Srbi i dio Hrvata govore istočnohercegovačkim, novoštokavskim ijekavskim dijalektom, drugi dio pridošlih Hrvata govori istočnobosanskim, ijekavskoćakavskim dijalektom, kao što je to u skupini sela kod Virovitice. Višestoljetni suživot i kontakt govornikâ štokavskoga i kajkavskoga narječja rezultirao je interferencijom, utjecajem jednih na druge, negdje više, negdje manje.

Broj govornika novoštokavskih dijalekata u kajkavskom okruženju, posebno Srba, znatno se smanjio. Još uvijek može se naići na govornike koji čuvaju osnovna obilježja štokavskih govora. To je najstarija generacija koja je odrastala i usvajala govor svojih predaka u uvjetima kada je selo još uvijek bilo selo, kada je dijalekt bio redovno sredstvo sporazumijevanja zajednice, tridesetih i četrdesetih godina 20. stoljeća.

Za jezičnu strukturu i interferenciju štokavskih, hrvatskih i srpskih govora te kajkavskih govora važni su komunikacijski kontakti. Tipovi su kontakta: a) govornici različitih narječja nemaju izravne svakodnevne komunikacije, selo je izdvojeno, b) govornici žive u susjednim naseljima, c) govornici žive u istom naselju i u stalnoj su međusobnoj komunikaciji; u istom su razredu učenici koji govore različitim narječjima.

Tu je važan i temeljni odnos komunikacije govornika dvaju različitih narječnih idioma te trećega – književnoga. Jedan dijalekt štokavskoga narječja u osnovi je književnoga jezika, drugi dijalekt nije, ali mu je genetski blizak. Drugo narječje nije u osnovi književnoga jezika, a bilo je, što je i danas vidljivo u gradskim kajkavskim govorima Koprivnice, Križevaca, Ludbrega, kao i Zagreba, koji nije na ovom području. Vidljivo je to i u govornom književnom idiomu (obično se krivo kaže: štokavskom) navedenih gradova.

Štokavština se na analiziranu području prostire u dva štokavska otoka u kojima se kontakt s kajkavskim govorima različito ostvaruje ili ga uopće nema:

a) štokavskih govora koji nemaju izravni kontakt s kajkavskim govorom imamo u koprivničkom većem otoku, sjeverno od Lepavine, npr. Veliki Botinovac, Mali Botinovac, Prnjavor Lepavinski

b) kontakt u susjednom naselju: Velika Mučna, Mala Mučna, Prkos

c) kontakt u istom naselju: Reka.

Specifičan je položaj ijekavskošćakavskoga idioma u Reki, kojim je govorilo samo nekoliko hrvatskih obitelji, dok je ijekavskoštakavskim govorilo više srpskih obitelji.¹ Većina je seljana govorila kajkavski. Ijekavskošćakavski govornici bili su jače izloženi kajkavštini jer je dolazilo do međusobnih bračnih veza, dok toga nije bilo između Hrvata i Srba zbog konfesionalnih razloga.

¹ Na virovitičkom području Lončarić i Finka (1986) otkrili su veću skupinu (oko 20) mjesnih govora ijekavskošćakavskoga dijalekta.

2. FRAZELOGIJA I FRAZEODIDAKTIKA

Njemačka frazeologinja Piirainen uspješno se bavila, teoretski i praktično, dijalektnom frazeologijom ili frazeogeografijom (njem. *Dialektphraseologie oder Phraseografie*). U radu *Phraseologie in arealen Bezügen: ein Problemaufriss* navodi se sedam kategorija frazema u zemljopisnoj rasprostranjenosti njemačke frazeologije: “(1) dijalektni frazemi; (2) regionalno prošireni frazemi govornoga jezika; (3) frazemi prošireni u standardnoj varijanti; (4) frazemi valjani na državnom području; (5) frazemi prošireni na cjelokupnom njemačkom govornom području; (6) frazemi koji se susreću u nekim jezicima (Europe); (7) međujezično široko rasprostranjeni frazemi (npr. izričaji koji su prošireni na nekoliko kontinenata).”² To je primjenjivo na hrvatsku i “srednjojužnoslavensku” situaciju, gdje peti tip – općenjemački – može vrijediti za “srednjojužnoslavenski” idiom.

Menac-Mihalić pri proučavanju kajkavske frazeologije nalazi četiri tipa frazema. “U kajkavskoj dijalektnoj frazeologiji nalazimo internacionalne frazeme, frazeme karakteristične za grupu jezika, za cijeli hrvatski jezični sustav ili za njegov dio” (Menac-Mihalić 2011: 479). Prije navođenja navedenih tipova kajkavskih frazema, Menac-Mihalić (2011: 479) uvodno je utvrdila: “Kajkavski dijalektni frazemi po svom sastavu i strukturi u bitnom se ne razlikuju od frazema standardnoga jezika.”

Što vrijedi za kajkavske frazeme koje je analizirala, vrijedi i za štokavske, a govoreći o inačicama, između ostaloga, navodi: “U dijalektološkoj literaturi, kad se promatra više različitih govora, frazemskim se inačicama ne smatraju samo one međusobno zamjenjive u kontekstu, nego i varijacije u različitim mjesnim govorima koje se značenjski (i slikovno) podudaraju s komponentom u kanonskom obliku, nastale zbog različitih fonoloških, morfoloških, tvorbenih, sintakasnih i leksičkih karakteristika pojedinih govora. Tako se u pojedinim kajkavskim govorima uočavaju fonološke, morfološke, tvorbene, sintaksne i leksičke inačice” (Menac-Mihalić 2011: 483).

Frazeologiju, pa tako i kajkavsku, karakterizira posuđivanje sastavnica, o čemu Menac-Mihalić (2011: 487) piše: “Posuđenice su u kajkavskoj kao i uopće u hrvatskoj dijalektnoj frazeologiji česte. One su se adaptirale, kako na

² “(1) dialektale Phraseologismen; (2) regional verbreitete Phraseologismen der Umgangssprachen; (3) innerhalb einer Standardvarietät verbreitete Phraseologismen; (4) innerhalb eines Staatsgebietes gültige Phraseologismen; (5) innerhalb des gesamten deutschen Sprachgebietes verbreitete Phraseologismen; (6) Phraseologismen, die in einigen Sprachen (Europas) anzutreffen sind; (7) interlingual weit verbreitete Phraseologismen (z. B. Idiome, die auf einigen Kontinenten verbreitet sind)” (Piirainen 2006: 201).

fonološkom tako i na morfološkom planu. (...) U prošlosti je kajkavska frazeologija primala dosta leksema i frazema iz drugih sustava, najviše iz njemačkog jezika, od kojih se zajedno s domaćim riječima stvarala nova frazeologija. (...) S druge strane kajkavska frazeologija stalno prima, osobito u novije vrijeme, elemente ili cijele frazeme iz hrvatskoga standardnog jezika. Nekajkavski elementi prilagođavali su se i prilagođavaju se fonološkom i morfološkom sustavu primatelja. Stare posuđenice, iako se dobro čuvaju, imaju tendenciju ograničavanja, a nove tendenciju proširivanja svoga broja i uporabe.”

Dosta se pisalo i o frazeologiji pri učenju stranoga jezika (usp. Križaj 2013). Didaktički postupci iz toga učenja mogu se dijelom primijeniti i u nastavi materinskoga jezika, gdje će rodni idiom, dijalekt, biti prvi jezik, a standard drugi, “strani” jezik.

Frazeodidaktika je novija disciplina u proučavanju dijalektne frazeologije. U Hrvatskoj su istraživanja na području frazeodidaktike malobrojnija³ u odnosu na stanje u, npr. Njemačkoj. Ettinger, kako navodi Križaj (2013: 166), definira frazeodidaktiku kao “dio frazeologije koji se bavi sustavnom primjenom frazema u nastavi materinskoga i stranoga jezika”⁴. Začetnici su frazeodidaktike Kühn i Lüger. Ettinger naglašava da “u nastavi stranoga jezika na prvom mjestu treba stajati prepoznavanje, usvajanje, uvježbavanje, zadržavanje i primjena frazema primjerena situaciji”⁵ (Križaj 2013: 167).

Učenici trebaju prepoznati tipove frazema, njihovo značenje, pragmatiku.

Metodički postupci vrijede i za materinski jezik: “Frazemi mogu biti primijenjeni i obrađeni na svakom nastavnom satu, odnosno za svaku temu: mogu biti povezani s nastavnom temom ili nastavnom jedinicom, prema svojem značenju ili svojim čimbenicima, koji se odnose na određenu temu. Frazem “u sedmom nebu” može se primijeniti, npr. za nastavnu temu *vrijeme*, *okoliš* (riječ *nebo*) ili u nastavnoj jedinici za odnose, ljubav (značenje frazema). (...) Svaka nastavna priprema odnosi se na pet (5) didaktičkih nastavnih faza: (1) opuštanje, (2) obradu i prihvaćanje nove nastavne građe, (3) vježbu, (4) ponavljanje, (5) provjeru i prosudbu, te slijedi frazeodidaktički trokorak prema Kühnu (1994), odnosno četverokorak prema Lügeru (1997): otkriti – razumjeti – utvrditi – primijeniti”⁶ (Križaj 2013: 170).

³ Usp. npr. Težak (1996), Vidović Bolt (2013), Barčot (2017).

⁴ “Teilbereich der Phraseologie, der sich mit der systematischen Vermittlung von Phrasemen im mutter- und fremdsprachlichen Unterricht befasst.”

⁵ “(...) dass das Erkennen, Erlernen, Einüben, Behalten und die situationsangemessene Anwendung von Phrasemen beim Fremdsprachenunterricht im Vordergrund stehen sollten”.

⁶ “Phraseme können bei jeder Unterrichtsstunde bzw. bei jedem Thema hinzugefügt und behandelt werden: sie können mit dem Unterrichtsthema oder mit der Unterrichtseinheit anhand ihrer

3. O GOVORIMA

Glavne značajke triju idioma obuhvaćenih istraživanjem frazema prikazane su u radu *Osvrt na kajkavski i štokavske govore Reke kod Koprivnice* (Lončarić 2018). Ovdje će biti navedene samo najvažnije.

3.1. Kajkavski govor

Obuhvaćeni kajkavski idiom stariji je kajkavski idiom, kakav se govorio polovicom 20. stoljeća. U Reki postoji i drugi kajkavski idiom, u odvojenom dijelu naselja prema Koprivnici, u punktu Rečko polje. Ondje se formira novi tip govora od govornika doseljenika različitih kajkavskih govora i dijalekata, koji su se naseljavali uz Koprivnicu i bili pod utjecajem koprivničkoga “varaškoga” kajkavskoga i štokavskoga idioma. Doseljenici u samo selo prihvaćaju stariji seoski idiom, koji se u pola stoljeća znatno izmijenio.

Mlađi govornici, primjerice, ne znaju riječi za predmete, pojave i poslove kojih više nema. Međutim, došlo je do promjena i u morfologiji i fonologiji, posebno fonetici.

Kajkavski je govor Reke specifičan po akcentuaciji, tj. ima, kao i štokavski govori, četiri naglasaka, dakle novoštokavsku akcentuaciju, bez zanaglasne duljine (i bez prednaglasne, što ima dosta kajkavskih govora).

kratkosilazni [˘] (*kràva, bràta*) kratkouzlazni [˘˘] (*sèlo, vòda*)

dugosilazni [ˆ] (*gràda, lâđa*) dugouzlazni [˘˘˘] (*vújec, gláva*)

Distribucija je naglasaka specifična, kao i u hrvatskom i srpskom štokavskom govoru.

Silazni su naglasci prebaćeni na prethodni slog, osim u nekim slučajevima:

(*po*)kòst, (*po*)kòsim(*o*) [*<* (*po*)kos'iti; sup. kòsit] ‘(po)kositi’ – *pokòsil, pokòsim, pokòsla, pokòsli*

kòntat, kòntam ‘misliti’ – *prekòntal* || *prèkòntal, prekòntala* || *prèkòntala; prèkòntam(o)*

slàb, slàba – *preslàb(a), òslapt – slàpt, òslabel – slàbel; slàbeši* || *slàpši*

Bedeutung oder ihrer Komponenten, die sich auf ein bestimmtes Thema beziehen, verbunden werden. Das Phrasem *im siebten Himmel* sein kann z.B. bei dem Unterrichtsthema *Wetter, Umwelt* (das Wort *Himmel*) oder bei einer Unterrichtseinheit, die sich auf *Beziehungen, Liebe* (die Bedeutung des Phrasems) bezieht, verwendet werden. (...) Jede Unterrichtsvorbereitung bezieht sich auf fünf (5) didaktische Unterrichtsphasen: (1) Vorentlastung, (2) Abhandlung und Aneignung neuen Unterrichtsstoffs, (3) Üben, (4) Wiederholung und (5) Nachprüfen und Beurteilung und folgt dem phraseodidaktischen Dreischritt von Kühn (1994) bzw. dem ergänzten von Lüger (1997): entdecken – entschlüsseln – festigen – verwenden.”

vèlik, vèlka – prevèlik, prevèlka; nèvelik(a), pòvelik(a)
jâk, jáka – prejâk, prejâka; jâkši || jâči, jâčat; nèjak.

Silazni se naglasci obično ne pomiču u tuđicama i riječima koje imaju sufikse stranoga porijekla:

revizîr(a), televîzor(a), urtikârija
komandânt – komandânta, reštânt – reštânta
specijalîst – specijaliste, jd. N specijalista, matòr – matòra
veterinâr – veterinára, živinâr – živinára; pàpeir, papeira
pitôn – pitóna ‘beton’; vòlan, volána.

Zastupljene su obje najvažnije fonološke značajke kajkavske dijakronije, izjednačeni su odrazi jata i poluglasa ($\text{ə} = \text{ĕ}$) te stražnjega nazalnoga samoglasnika i slogovnoga l ($\text{ɔ} = \text{ɔ}$), koji su se dalje izjednačili s odrazom polaznoga u . U samoglasničkom sustavu jedan je samoglasnik specifičan (nema ga u književnom jeziku), to je jedini pravi, silazni dvoglas ei .⁷ On je kontinuant izjednačenih jata i poluglasa u dugom slogu; u kratkom se slogu njihov refleks izjednačio s e ($\text{e} < \text{ei} < \text{e} = \text{e}$):

dèite – dèteta, svèit – svècki, bèil – belina; stèikla mn. NA – stèklo, tèinjek – tènši.

Dvoglas dolazi i u nenaglašenom položaju, kada se naglasak pomaknuo na prednaglasni slog: *pòseikel – sèikel – pòsekla, prèvleikel – vlèikel – prevleikla; nádeil – dèil – nádeila, kòseir – koseira.*

Kajkavski govor ima jedan par palatalnih afrikata $\text{č} - \text{č}$, prema štokavskim dvama parima $\text{č} - \text{č}$, $\text{ć} - \text{ć}$, npr. *čòvjek, čèlo; srèča, pìlić – čòvjek, čèlo; srèča, pìlić; svèdožba; žâk – svjèdožba; žâk.*

Govor je razvio zvučnu afrikatu z bezvučnoga c (popunila se “rupa” u sustavu), npr. *bèzga ‘bazga’, drúzgat ‘gniječiti’, brìznit ‘prsnuti’ – brìznem || brìznem.*

Staro x uglavnom je nestalo iz sustava (štokavski utjecaj), zamijenjeno je s v uz stražnje samoglasnike (*krùva, kùvat, mùva*), a s j uz prednje (*snèja, grijòta, mačâja*) ili je otpalo (*râst ‘hrast’, lâd; grèi – grejja*). U govoru dolazi u nekim slučajevima, s dubletama s njim i bez njega, tako uz slogovno r ($/x/\text{r}vat\ se, /X/\text{r}vat\ ‘Hrvat’$); dolazi i u tuđicama ($/x/\text{âm}, /x/\text{anúma}$).

Uz to što je razvio četveronaglasni sustav, kajkavski je govor pod štokavskim utjecajem zadržao zvučni šumnik na kraju riječi, odnosno zvučni se šumnik u završnome položaju ne zamjenjuje bezvučnim parnjakom u većini

⁷ U tekstovima se bilježi s *ei*.

kajkavskih govora (*gòlub*, *glâd*, *drûg*, *mrâz*, *pûž*, prema većini kajkavskih govora koji imaju *golup – goluba*, *glat – gladi*, *druk – druga*, *mras – mraza*, *puš – puža*).

3.2. Štokavski govori

Štokavskim dijalektima govori nekoliko obitelji. Istočnohercegovačkim ijekavskoštakavskim dijalektom govori srpska manjina u naselju. Pojavljuje se nakon Domovinskoga rata i nova struja raznih štokavskih govora iz Bosne i Hercegovine.

Osnovna je razlika između ijekavskoštakavskih i ijekavskošćakavskih govora, kao što i naziv kaže, u različitoj sudbini praslavenskih skupova **stj = *skj* i njihovih paralela **zdj = *zgj* (*ògnjišće*, *st̃rnišće – ògnjište*, *st̃rnište*; *mòžžani – mòždani*).

Oba govora na mjestu dugoga jata imaju uzlazni dvoglas *ie*, a u kratkom slogu slijed *je* (u poznatim slučajevima također *e*, *i*, *j*). Dvoglas se rjeđe ostvaruje i kao dvosložni slijed *ije* (izgovor *iie*). Primjeri: *diète – djèteta*, *djèca*; *sviêt – svjècki*; *biéli – bjelina*; *sliêp – sljepòća*; *briêg – brègovi*, *bregòvit*; *zasiédat – zàsjedam*; *sjèst – s̃to*, *sjèla*; *živjet – živjo*, *živjela*; *çèt – č̃to*, *č̃ela*.

I štokavski su govori dobili novi šumnik – zvučnu afrikatu *ʒ* (parnjak bezvučnoga *c*), kao i kajkavski, samo ne razvojem u sustavu, nego preko posuđenica iz kontaktne kajkavštine – *bèʒga*, *drùʒgat*, *brìʒnit*.

Sudbina *x* navedena je kod kajkavskih govora, ali to je bio štokavski razvoj.

3.3. O transkripciji

Radi korisnikâ odlučili smo se za grafiju koja se upotrebljava u hrvatskom standardnom jeziku. Knjiga *Reka izrekom: kajkavska i štokavska frazeologija Reke kod Koprivnice. Kajkavski glogovničko-bilogorski dijalekt – istočnohercegovački + istočnobosanski dijalekt* namijenjena je i široj publici, stanovništvu sela i okolice, ne samo znanstvenicima. U slučajevima kojih nema u književnom jeziku, npr. pri bilježenju dijalektnih značajki, rješenje je doručeno prema hrvatskoj tradicionalnoj dijalektološkoj transkripciji kakva je prihvaćena za *Hrvatski jezični atlas*.

Između dubleta u načelu dolazi znak || (*zùbače || zùbače*, *šàmerlin || šàmrlin*), a moguće dvostrukosti unutar riječi bilježe se pomoću zagrada (*šàm(e)rlin*).

Naglasak

Naglasci se bilježe sukladno hrvatskoj tradicijskoj transkripciji, kao u književnom jeziku:

kratkosilazni [˘] kratkouzlazni [˘˘]
 dugosilazni [ˆ] dugouzlazni [ˆ˘].

Glasovi

U slučajevima kada književna grafija odstupa od dijalektološke:

za <i>ń</i> piše se	– <i>nj</i> (<i>konji, njegov</i>)
<i>ḷ</i>	– <i>lj</i> (<i>polje, ljuti</i>)
<i>ž</i>	– <i>dž</i> (<i>džep, svjedodžba</i>)
<i>ẓ̌</i>	– <i>đ</i> (<i>đak, vođa</i>).

U kajkavskom govoru postoji i slučaj da se *lj* izgovara kao dva glasa, suglasnika, kao *l + j*, a ne kao palatalno *l*, tj. *ḷ*, i to u petrificiranoj riječi *olje* u značenju ‘(posvećeno) ulje’, u frazi *dà se òlje ne razleje* ‘da se ne prolije posvećeno ulje’. U štokavskim govorima takav je slučaj u *podieljo* (< *podielio, podielijo*), u liku oblika gdje je otpalo zanaglasno *i*.

Znakovi (slova) za foneme kojih nema u književnom jeziku:

<i>ẓ̌</i>	– <i>dz</i> (<i>bedzga, modzek</i>)
kajkavsko “srednje” <i>č</i> piše se	– <i>č</i> (<i>sreča, oču, čovek, čelo</i>)
kajkavsko “srednje” <i>ẓ̌</i>	– <i>dž</i> (<i>džak, svedodžba</i>).

Za *ẓ̌* upotrijebljen je poseban novi znak (*dẓ̌*), analogno dvoslovima *dž*, *dz*.

Duge suglasnike pišemo udvojenim slovom, dvoslovom istoga slova: *naj-jakši* (za *naj:akši* || *najakši* < *najjakši*), *molla* (za *mol:a* || *moļa* < *molila*), *platt* (za *plat*: || *plāt* < *platit*), *rott* (za *rot*: || *roṭ* < *rodit*).

Sva tri govora imaju dvoglas na mjestu dugoga jata, odnosno kajkavski govor i na mjestu dugoga poluglasa, koji se izjednačio s jatom. Bilježe se dvoglasima *ie*, *ei*. Melodija naglasaka bilježi se na jednom od slova dvoslova za dvoglas. Kajkavski je dvoglas, po vokalnosti, silazno *ei*, ovdje se piše kao *ei* (*deíte, slêip, sleípa, brêig; stêikla* mn. NA od *stêklo* ‘staklo’, *teínjek, teínka* ‘tanak’). Štokavski je dvoglas, po vokalnosti, uzlazno *ie* (*diéte, sliêp, sliépa, briêg*).

Odlučili smo se primijeniti fonološku, ne fonetsku transkripciju. Na primjer, pišemo štokavski kao i u književnom jeziku *s bratom, s mamom, s tatom*, a kajkavski *z bratom, z mamom, z tatom* te *v blato, v meglu, v tanjeir, v kola*. Takva metodologija posebno je prikladna pri obradi primjera iz što-

kavskih govora. Naime, kada u govoru, nekad fakultativno, dođe zvučni suglasnik ispred bezvučnoga, obično ne dolazi do potpunoga jednačenja suglasnika – u kajkavskom idiomu dolazi.

Sonant *v* u štokavskim govorima ostaje sonant (*lovac – lovca*), a u kajkavskima u dijelu se distribucije ponaša kao sonant, a u dijelu kao šumnik (pa se u slijedu s idućim šumnikom asimilira po zvučnosti) (*lovec – lofca*), što je i očekivano. Kod šumnika, kada zbog ispadanja zanaglasnoga samoglasnika zvučni samoglasnik dođe ispred bezvučnoga, u kajkavskom govoru zvučni šumnik zamjenjuje se svojim bezvučnim parnjakom, npr. *jezik – jeska* (< *jezka* < *jezika*). Međutim, u štokavskim je idiomima drukčije. Postoji i varijanta kao u kajkavskom govoru (*jeska*), ali je običnija druga pojava. Zvučni se suglasnik jednači po zvučnosti s idućim šumnikom, tj. gubi zvučnost, postaje bezvučan, ali se ne zamjenjuje svojim bezvučnim parnjakom, u našem primjeru *z* se ne zamjenjuje sa *s*, nego zadržava svoju napetost, ne postaje nenapet kao *z*.⁸

4. REČKA FRAZEOLOGIJA

Rječnik o kojem je riječ u ovome radu prvi je veći rad koji donosi komparativnu kajkavsko-štokavsku građu s navedenoga područja.

S kalničko-bilogorsko-podravskoga područja objavljeno je djelo *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*, koji su izradile Jela Maresić i Mira Menac-Mihalić, a izdao Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2008. Građa je skupljena u više govora koji pripadaju četirima kajkavskim dijalektima: podravskom, gornjolonjskom, glogovničko-bilogorskoga te turopoljskomu (govor Peteranca) (v. Kartu 2).

⁸ Iz popisa razlikovnih obilježja: “9. zvučnost ~ bezvučnost / 11. napetost ~ nenapetost” (Zečević 1997: 42, 48).

Dvije su vrste šumnika: fortis – uvijek bezvučan i napet, te lenis, koji su nenapeti, a mogu biti zvučni (kao naši zvučni šumnici) i bezvučni, kao u nekim njemačkim govorima. Sibilant *s* uvijek je bezvučan i napet (fortis), dok je *z* zvučan i nenapet (lenis). U hrvatskom jeziku fonološko je obično obilježje zvučnost, u njemačkom jeziku npr. obično je fonološko obilježje nenapetost, a zvučnost je zalihosna. U nekim njemačkim govorima šumnici lenis nisu zvučni, nego bezvučni, ali se bezvučno *z* (uvjetni termin) razlikuje od *s*, ostaje nenapeto. U nekim štokavskim govorima fonološki su relevantni i zvučnost i napetost, kao u Reki. U sekundarnom dodiru, skupu, nakon otpadanja samoglasnika, lenis *z* asimilira se po zvučnosti, ali ne postaje fortis *s* (bezvučan i napet), ostaje nenapet. U transkripciji ima i posebnih znakova, slova za bezvučni lenis, ali bilo bi previše i to navoditi. Za naše potrebe može se primijeniti postupak iz transkripcije *Općeslavenskoga lingvističkoga atlasa* da se šumnici lenis (zvučni – *b, d, g, h, z, ž*) kad su bezvučni pišu slovom za zvučne s naznakom da su bezvučni, tj. znakom $\underset{\cdot}$ ispod slova (*ḅ, ḍ, g̣, ẓ, ẓ̌, ỵ*).

Iako je obuhvaćeno područje dijelom istraženo, trebalo bi ga, zbog povijesnih i socioloških specifičnosti, ipak temeljitije istražiti. Najprije bi trebalo istražiti stanje govora u pojedinim naseljima, a onda i specifične karakteristike, kao što je frazeologija.

Monografiju na temelju koje je nastao i ovaj rad izradili su izvorni govornik rečkoga starijega kajkavskoga idioma (Mijo Lončarić (r. 1941.)) i izvorni govornik rečkoga istočnohercegovačkoga idioma (Vladimir Miliwojević (r. 1942.)). Kazivači za hrvatski istočnobosanski dijalekt bili su Marijan Ištvanović (r. 1953.) i njegova sestra Štefica Žagar (r. 1951.). Kazivač za istočnohercegovački govor bio je Miloš Dragosavljević (r. 1947.). Građu za hrvatske štokavske idiome i srpski idiom uredio je Mijo Lončarić.

Kao “podsjetnik” za prikupljanje građe služila nam je navedena knjiga Jele Maresić i Mire Menac-Mihalić te *Baza frazema hrvatskoga jezika* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. U obradi služili smo se općim i frazeološkim rječnicima, hrvatskim i srpskim.

Građa je obrađena poredbeno (kajkavsko – štokavsko). Natuknice su formirane prema značenju frazema, a ne prema ključnoj riječi.

Obrada frazema daje se pod natuknicom koja naznačuje sadržaj, smisao frazema, a ne kod njegove ključne riječi, i to kako bi se izbjeglo ponavljanje zbog razlike, fonološke ili leksičke, u ključnoj riječi u obrađenim idiomima. Ključne se riječi navode po abecedi i upućuju na natuknicu gdje je obrada. Najprije se navodi kajkavska inačica, a onda štokavska.

Karakteristično je da neki kajkavski frazemi nemaju štokavske inačice, a obratno je rijetko.

Izdvojeni su frazemi, ako nisu navedeni po smislu, u skupinama: (a) pozdravi, (b) usklici, (c) igre riječi, (d) kletve.

Rječnički članak sadrži: a) frazem na književnom jeziku; b) (ne obavezno) u uglatoj zagradi dijalektnu inačicu, odnosno inačice frazema, ako one u nečem – fonološki, morfološki, leksički – posebno odstupaju od književnoga lika; c) primjer upotrebe frazema u potvrđenoj rečenici. Ne navodi se dijalektna inačica frazema kada je razlika samo u infinitivu, tj. kad književna inačica ima infinitiv na *-i*, a dijalektna bez *-i*, jer je to sustavna razlika, npr. ne navodi se inačica za *vući* – *vuć*, ali se navodi za *vući* – *vleići*.

U kajkavskim frazemima usporedni su prilozi *kaj* || *kak* || *ko*; upotrebljavaju se isti frazemi sa sva tri priloga, no donosi se samo jedan, kako je potvrđeno, većinom *kaj*.

U prilogu se donosi stranica radne verzije *Rječnika*.

LITERATURA

- Barčot, Branka. 2017. *Lingvokulturologija i zoonimska frazeologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Fink Arsovski, Željka; Kovačević, Barbara; Hrnjak, Anita. 2010. *Bibliografija hrvatske frazeologije i CD s popisom frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*. Zagreb: Knjigra.
- Földes, Csaba. 1996. *Deutsche Phraseologie kontrastiv. Intra- und interlinguale Zugänge*. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
- Hallsteinsdóttir, Erla. 2011. Aktuelle Forschungsfragen der deutschsprachigen Phraseodidaktik. *Linguistik online* 47/3, 3–31.
- Ivić, Pavle. 1958. *Die serbokroatischen Dialekte: Ihre Struktur und Entwicklung. Erster Band, Allgemeines und die štokavische Dialektgruppe*. 's-Gravenhage: Mouton & Co.
- Ivšić, Stjepan. 1936. Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 48, 47–88.
- Kašić, Dušan. 1967. *Srbi i pravoslavlje u Slavoniji i sjevernoj Hrvatskoj*. Zagreb: Savez udruženja pravoslavnog sveštenstva SR Hrvatske.
- Kašić, Jovan. 1963. O jekavskom govoru Velikog Grđevca. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 6, 149–157.
- Križaj, Lucija. 2013. *Phraseme beim Daf-unterricht*. *Vestnik za tuje jezike* 5/1–2, 165–182.
- Kühn, Peter. 1994. Pragmatische Phraseologie: Konsequenzen für die Phraseographie und Phraseodidaktik. U: *Europhras 92: Tendenzen der Phraseologieforschungen* [ur. Sandig, Barbara]. Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer, 411–428.
- Lisac, Josip. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lončarić, Mijo. 1981. Sjevernomoslavački kajkavski govori (s kartom sjevernoistočnih kajkavskih govora). *Rasprave Zavoda za jezik IFF* 6–7/1, 55–120.
- Lončarić, Mijo. 1985. Kalničko-bilogorska štokavština. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 7/1, 133–150.
- Lončarić, Mijo. 1986. Bilogorski kajkavski govori. *Rasprave Zavoda za jezik IFF* 12, 5–221.
- Lončarić, Mijo. 2007. Štokavsko-kajkavski odnos na kalničko-bilogorskom području. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 50, 459–472.
- Lončarić, Mijo. 2009. Govor Koprivnice i Podravine nekad i danas. *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja* 8/15, 139–152.
- Lončarić, Mijo. 2010. Reka. U: *Upitnik za Hrvatski jezični atlas* (rukopis).

- Lončarić, Mijo. 2017. Turopoljski dijalekt. *Luč – časopis Ogranka Matice hrvatske u Velikoj Gorici* 5/5, 84–92.
- Lončarić, Mijo. 2018. Osvrt na kajkavski i štokavske govore Reke kod Koprivnice. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 44/1, 299–330.
- Lončarić, Mijo; Finka, Božidar. 1986. Govor virovitičkoga kraja. U: *Virovitički zbornik 1234–1984* [ur. Mohorovičić, Andre]. Virovitica: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Skupština općine Virovitica, 329–338.
- Lončarić, Mijo; Milivojević, Vladimir. [u pripremi]. *Reka izrekom: kajkavska i štokavska frazeologija Reke kod Koprivnice. Kajkavski glogovničko-bilogorski dijalekt – istočnohercegovački + istočnobosanski dijalekt*.
- Lončarić, Mijo; Zečević, Vesna. 2008. Štokavsko-kajkavski odnosi. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14, 25–32.
- Malnar, Marija. 2012. *Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkom korpusu*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Malnar Jurišić, Marija. 2015. O frazeološkim istraživanjima u hrvatskoj dijalektologiji. *Naučni trudove* 53/1, 86–96.
- Maresić, Jela; Menac-Mihalić, Mira. 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Matešić, Josip. 1995. Frazeologija i dijalektologija. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 9, 83–88.
- Matešić, Josip; Petermann, Jürgen. 1987. Zur Problematik der arealen Phraseologie am Beispiel des Kroatischen, Russischen und Deutschen. U: *Aktuelle Probleme der Phraseologie. Symposium 27.–29. 9. 1984 in Zürich* [ur. Burger, Harald; Zett, Robert]. Bern u.a.: Peter Lang, 259–265.
- Menac, Antica; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Menac-Mihalić, Mira. 2002. Problemi izrade višedijalektnoga frazeološkog rječnika. *Filologija* 38–39, 49–55.
- Menac-Mihalić, Mira. 2006. Projekt “Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije”. U: *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah* [ur. Koletnik, Mihaela; Smole, Vera]. Maribor: Slavistično društvo, 360–365.
- Menac-Mihalić, Mira. 2011. Iz kajkavske frazeologije. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 37/2, 479–491.
- Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita. 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije*. Zagreb: Knjigra.
- Milivojević, Vladimir. 2018. *Reka: povijest, priče, ljudi*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice.
- Okuka, Miloš. 2008. *Srpski dijalekti*. Zagreb: Srpsko kulturno društvo Prosvjeta.
- Pavičić, Stjepan. 1994. *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*. [prir. Lončarić, Mijo; Barić, Eugeniya]. Vinkovci: Privlačica.

- Pavleš, Ranko. 2013. *Podravina u srednjem vijeku*. Koprivnica: Meridijani.
- Petrić, Hrvoje. 2012. *Pogranična društva i okoliš. Varaždinski generalat i Križevačka županija u 17. stoljeću*. Samobor – Zagreb: Meridijani – Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju.
- Piirainen, Elisabeth. 1991. Zur Phraseologie des Niederdeutschen. Überlegungen zu einer kontrastiven Darstellung von Hochsprache und Mundart (am Beispiel des Westmünsterländischen). U: *Begegnungen mit dem 'Fremden'. Akten des VIII. Internationalen Germanisten-Kongresses Tokyo 1990*. [ur. Iwasaki, Eisuke]. München: Iudicium, 370–379.
- Piirainen, Elisabeth. 2006. Phraseologie in arealen Bezügen: ein Problemaufriss. *Linguistik online* 27/2, 195–218.
<https://bop.unibe.ch/linguistik-online/article/view/751/1282> (pristup 14. listopada 2019.).
- Puškar, Krunoslav. 2016. Germanizmi u frazeologiji kajkavskoga govora grada Križevaca. *Jezikoslovni zapiski* 22/1, 127–151.
- Rešetar, Milan. 1907. *Der štokavische Dialekt*. Wien: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften.
- Težak, Stjepko. 1996. *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.
- Valenčič Arh, Urška. 2000. Phraseologismen als Herausforderung für den Unterricht. *Vestnik* 34/1–2, 117–132.
- Vidović Bolt, Ivana. 2013. O mogućnostima poučavanja i usvajanja hrvatskih frazema. U: *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe* [ur. Cvikić, Lidija; Petroska, Elena]. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 252–264.
- Zečević, Vesna. 1997. *Fonetika i fonologija*. U: Barić, Eugenija i dr. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga, 39–93.
- *** *Hrvatski jezični atlas* [upitnici izabranih govora na kalničko-bilogorskom području; građa se čuva u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu (ispred imena mjesta stoji broj punkta u HJA):
 30. Apatovec, 31. Hižanovec, 32. Kalnik, 33. Kalnički Osek (štokavski), 37. Jagnjedovec, 37a. Reka (kajkavski), 38. Cubinec, 39. Cirkvena, 40. Virje, 41. Đurđevac, 42. Podravske Sesvete, 43. Suha Katalena, 72. Preseka, 73. Brčevac (Vrbovec), 106. Ciglena, 113. Šimljanik, 116. Pitomača, 117. Stari Gradac, 118. Virovitica (štokavski), 119. Suhopolje.

Die Phraseologie in den kajkavischen und štokavischen Kontaktdialekten um Bilogora und Kalnik

Mein Beitrag ist eine vorläufige Mitteilung zur Erforschung der Phraseologie in den kajkavischen und štokavischen Kontaktmundarten um Bilogora und Kalnik.

Aus diesem Gebiet haben wir ein relevantes phraseologisches Wörterbuch jenes Idioms, das nicht dem Standard zugrunde liegt (Maresić und Menac-Mihalić 2008), doch gibt es noch kein solches Wörterbuch des dem Standard zugrunde liegenden Dialektes. Die Sprecher der beiden Mundarten leben nicht ausschließlich in verschiedenen benachbarten Orten, sondern manchmal sogar in ein und demselben Ort und stehen so in ständigem Sprachkontakt miteinander; in derselben Klasse sitzen Schüler verschiedener Dialekte beisammen, deren einer dem Standard zugrunde liegt, der andere jedoch nicht. Hier ist auch das grundlegende Verhältnis in der Kommunikation von Angehörigen zweier verschiedener Dialektgruppen von Belang, weshalb ich auch auf den Problemkreis Lernen und Unterrichten unter diesen Umständen eingegangen bin.

Eingehender erforscht ist die kajkavische und štokavische Phraseologie des Dorfes Reka bei Koprivnica, wobei der kroatischen Sprache die kajkavischen Dialekte von Bilogora-Kalnik und vom Štokavischen der ostbosnische ijekavisch-šćakavische sowie der osterherzegowinische Dialekt angehören. Štokavische Dialekte werden von vereinzelt Familien gesprochen. Einen ostbosnischen ijekavisch-štokavischen Dialekt spricht die serbische Minderheit. Seit dem Unabhängigkeitskrieg treten auch verschiedene štokavische Dialekte aus Bosnien und der Herzegowina in Erscheinung.

Beim erfassten kajkavischen Idiom handelt es sich um ein älteres Idiom, wie es um die Mitte des 20. Jhs. gesprochen wurde. Im Dorf existiert auch ein anderes kajkavisches Idiom, in einem getrennten Ortsteil, in dem sich unter den in der unmittelbaren Nähe Koprivnicas angesiedelten Sprechern verschiedener kajkavischer Mundarten und Dialekte, beeinflusst vom "varaški" kajkavischen so wie dem štokavischen Idiom Koprivnicas, ein neuer Dialekttypus herausbildet. Die im Dorf selbst angesiedelten Zuwanderer nehmen das ältere Dorfdiom an.

Der Beitrag bringt eine Illustration der Bearbeitung.

PRILOZI

Prilog 1. Odabrani primjeri iz knjige *Reka izrekom: kajkavska i štokavska frazeologija Reke kod Koprivnice. Kajkavski glogovničko-bilogorski dijalekt – istočnohercegovački + istočnobosanski dijalekt* autora Mije Lončarića i Vladimira Milivojevića (u pripremi za objavljivanje).

BEZVRIJEDNO

objesiti mačku za rep [*obest mačku na rep*] bezvrijedno je ♦ *Kāj je pripoveídala, òbes máčku na rēp.* ☺ *To slòbodno òbjes máčku na rēp.*

CRN ☹ **predznak**

DOMA ☹ **gospodarenje**

GOSPODARENJE

kad mačke nema doma, miši kolo vode [*dok mačke neima doma, miši kolo vode*]
kad nema gazde, svi gospodare ♦ *Dok neije bilo gäzde, svè su zrâjtali – dok máčke neíma dõma, i miši kòlo vòde.*

KAŠA ☹ **okolišanje**

KOLO ☹ **gospodarenje**

KUPOVANJE

kupiti mačka u vreći [*kupt mačka u vreći*] kupiti, kupovati naslijepo ♦ *Nísi glédel kâj kupúješ, kúpil si máčka vu vrèči.* ☹ *Kúpli smo máčka u vrèči.*

prodati mačka u vreći prodati na nevideno ☹ *Čèli su mi pròdat máčka u vrèči.*

LOŠ ☹ **predznak**

MAČAK, MAČKA ☹ **gospodarenje, kupovanje, nadmudrivanje, okolišanje, pjevanje, predznak, prenošenje, pristajanje, rep, spavanje**

MIŠ ☹ **gospodarenje, nadmudrivanje**

MLADI ☹ **prenošenje**

NADMUDRIVANJE

igrati se mačke i miša nadmudrivati se, nadmetati se ♦ *Kâj bi se namudrivali, igrali mǎčke i miša!* ☹ *Ígra se mǎčke i miša.*

NADRAPATI ☹ **stradanje**

OBJESITI ☹ **bezvrijedno**

OKOLIŠANJE

kao mačak, mačka oko vruće kaše [*kao || kaj mačak || maček oko vruće kaše*]
okolišati, oklijevati ♦ *Vřtela se kâj mǎčka òko vrúće kǎše, nêi se ũfala dójt.*
☹ *Vřtiš se stálno ko máčak òko vrúće kǎše.*

PJEVANJE

pjevati kao da mačka vučes za rep [*popeivat kak da mačka za rep vleičes*] loše pjevati ♦ *Popeívala je kâj da je vleikla máčka za rêp.*

PREDZNAK

crni mačak je prešao preko puta [*crni maček je prešel preko puta*] neće biti dobro ♦ *Neije joj se dõbro písalo, prèšla joj je crna mǎčka prèko púta.* ☹ *Níje dõbro, prèšo mi je cřni máčak prek púta.*

PRENOŠENJE

prenositi kao mačka mlade [*prenašat ko mačka mlade*] stalno prenositi s jednoga mjesta na drugo ♦ *Prenášala je prñjke kaj mǎčka mláde.* ☹ *Nèmoj stálno prenášat ko mǎčka mláde.*

PRISTAJANJE

stajati kao mačku sedlo [*stat kaj mačku sedlo*] ne pristajati, loše stajati ♦ *Stála mu je tórba kàj máčku sèdlo.*

REP ⊕ **bezvrijedno, pjevanje**

SEDLO ⊕ **pristajanje**

SIV ⊕ **stradanje**

SPAVANJE

spavati kao mačak [*spavat* || *spat ko mačak* || *maček*] mirno spavati ♦ *Spî kàj máček na bánjku.* ⊕ *Spâva mîrno ko máčak.*

STRADANJE

nadrapati kao žuti, sivi mačak [*nadrapat ko žuti, sivi maček*] jako stradati ♦ *Meišal si se i nadrápal kàj sîvi máček.* ⊕ *Nadrápo je ko žûti máčak.*

VODITI ⊕ **gospodarenje**

VREĆA ⊕ **kupovanje**

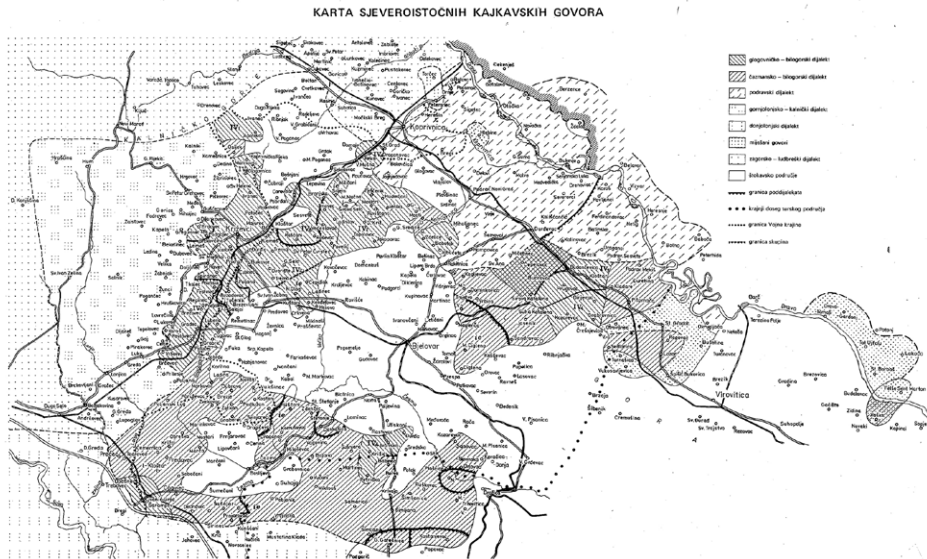
VRUĆ ⊕ **okolišanje**

ŽUT ⊕ **stradanje**

Kratice: ⊕ = vidi

⊕ = štokavski

Prilog 2. Karte

Karta 1. Sjeveroistočni kajkavski govori (s vidljivim štokavskim govovima) (izvor: Lončarić 1981)

Karta 2. Kajkavsko narječje (izvor: Lončarić 2017: 92)